

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
 проф. Богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА
 НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
 Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 10 ПР. ДИП.

Уредник: *Јанко М. Веселиновић*

БРОЈ 10 ПР. ДИП.

* * *

Раскинути венци стоје,
 Издало ме нада тушта, —
 И пролете јутро моје,
 А тихо се подне спушта.

Сан, тишина, сумор нека,
 Вене цвеће око мене
 Само песма из далека
 Што ми кад кад срце прене.

И ја сањам. Ал' не вече,
 Што ће мраком све да скрије,
 Јутро сањам што протече,
 А кад сањам лакше ми је.

Милорад Ј. Митровић.

НЕПОЗНАТИ ПОЗНАНИК

— БРАНКОВИНСКИ —

(СВРШЕТАК)

— Ви сте чиновник? чух његов глас, чији је звук тешко одредити. Глас који мора да сагледа сијасет препона док се пробије кроз грло.

— Нисам одговорих љутито.

— Трговац? Ваљда оџ ови сад београђани, по моду трговци, што се сопљиу с они точкови по сокаци, а радње им се воде на бугалтунг?

— Нисам ни трговац.

— Па што онда путујете, упита ме шубараш, по чијем разумевању видох да се путници деле само на чиновнике и трговце, а остали свет треба да седи код куће?!

— Допада ми се кад лађа низ воду плови, одговорих му преко рамена.

— Па сви ћемо низ воду, што смо па у ову лађу, него ћете сигурно у Базјаш изићете на суво?

— Не.

— Море, филаделфија си ти! Ама знамо и ми од-одовуд за марвени вашар. Неће ни ви из преко па фурт да ни подваљујете са цене. Беше му то хој-хој... Него ајд' у договор па заједно да зарадимо

— Какав вашар, какве цене, и с каквим правом ви почињете говорити самном на *ти*?! упитах шубараша изненађен његовом квалификацијом мога занимања.

— Е, тако те хоћу! Седи сад оvd' на клупу, па да се разговарамо ко људи, а није са љутеће, ко да сам ти оца убио.

— Па шта хоћете ви од мене, викнух на ову напаст?!

Полако, де, одговори ми шубараш, мирно седајући на клупу. Седи, па ћу ти кажем. Видим те ћутиш сâм си; чуваш се ко паметан човек на пут што треба да ради. Знаш за своји послови, путујеш, шта је брига другоме? Ама има па људи поштени у овој свет, и са капитал што се каже, а прост, ево ја, а ти си из преко, видиш, Шваба, прегледај што се каже ствар, па да терамо у Пешту заједно, и ти би да се вајдишеш и ја да зарадим!

Окрете ми се памет, „што се каже;“ ја бар не изгледам као марвени трговац, па још Шваба!

— Чуј ме, по Богу брате, стадох говорити шубарашу чисто молећим гласом: нисам ја ни марвени трговац ни шваба. Ја нисам ништа и нећу ништа да зарадим, па остави ме, молим те, на миру, јер само у миру могу путујући да уживам.

— И ја теб' те молим, батали таки разговори. Ниси ти ништа, видим ја, него мора да си се опеко, па се сад бојиш ко од ватру од ови наши. Оно оће и наши да подвале те још како; али ви, бре брате, и капу ни с главе скинете! Види ствар кажем ти, па ако не истераш штету, ево оvd' сам најтањи, рече шубараш и презуче руком по врату.

Видео сам да њему не помажу никакви убеђујући разлози, па баш у намери да се уклоним

без икаква даљег говора, наиђе контролор брода да прегледа путничке билете, те мој шубараш као опарен оде са палубе. Он је путовао другом класом, а бесмо у разговору на палуби прве класе...

* * *

И јесте и није занимљиво ручати за општим столом на броду. Занимљиво је кад за столом има и лепих дама, нарочито мађарица, које тако радо кокетирају, и кад вас разговором нико не узнемирава, па можете да пратите разговор осталих саједника и одговарајући на кокетирање какве даме, да јој сметате онако јести како је код куће научила да једе. Па још ако јој је место према огледалу, не зна шта ће пре, да ли да метне залогај у уста, или да поправи косу на глави, или да одговори на ваш напитај, који се баш у томе моменту њеног здравља тицао. А шта вам се при ручку за општим столом не говори! Трговачки путник прича о својим путовањима као да не вуче са собом неколико сандука мустара дотичне робе, него као да је изасланик свих европских дворова, па где год стигне отимају се о њега и показују му све знаменитости. Хер мајор дави хер лајтнанта са причом како је био у лову са фелдцајгмајстором фон Цајгтруц, који га је том приликом претставио барону Рупенбургу од Сент Ивањи Вашархејеш, па је барон казао, да је име хер мајора довољно познато у царској војсци. Шумадинци једу ножем и критикују свако јело као да код куће само печене фазане једу. Мађари се отимају о чиније да бољу парчад поједу, признавајући тиме да Секељи-гулаш није баш најукусније јело на свету. Румуни се одликују тиме, што увек пију о ручку најскупље вино, а оно је баш најгоре; али треба показати своје бојерство. И тако свака нација за општим столом пружа вам на свој начин по што год занимљиво, осим Јевреја, који нису никаква нација и који се на суву и на води одликују својом дрекошћу.

А све то није занимљиво кад време ручка ухвати брод баш где су лепа предели, као што је у овој прилици било, па би хтели и њих да видите и потребу стомака да подмирите, и још по ручку каву да попијете, најлак пушећи при томе цигарету специјалитета. За то су паметни Енглези што ручају кад се смркне, па сву пажњу могу да обрате само јелу, пићу и хаванској цигари или лули. Али ја нисам Енглез, а као што сте видели нисам ни Шваба, па да су ми лепа предели Wurst, те прекидох ручак да бих видео голуначке развалине и одатле даље по сматрао све лепше пределе до Демир-капије.

Разуме се, да сам пре тога запалио цигарету, па баш кад хтедох дувањару у шпаг метнути, удари ме неко по рамену. Окретох се, — шубараш стојаше крај мене:

— Дај овам' ту кутију, рече ми заповедничким тоном.

Дадох му је, да бих се по ту цену откупио

од даљег малтретирања, па побегох на палубу, не чекајући да ми шубараш дувањару врати. Али дође време да опет запалим цигарету, а њега не беше на палуби, те га морадох потражити у салону друге класе, да узмем дувањару.

Тешко је описати то ликоване кад ме је угледао, знајући да њега због дувањаре тражим. Тако је победоносно узвикнуо својим познаницима: Ево га мајстор, дођеее! — да многи од путника скочише и стадоше се скупљати око нас, да виде у чему се то састоји моја мајсторија.

Шубараш држи дувањару између палца и кажирста, окреће је и намигује на мене, а његови познаници размичу столице око стола за којим су седели, на коме беху растурене старе масне карте, па нуде и мене да седнем: Извол'те мало и у наше друство, очекујемо ве од подне, и ми смо од трговачки ред. — Чујем како један Шваба рече, показујући главом на мене: Der ist Schwarzkünstler, услед чега се његова околина растури, бојећи се ваљда да после показане мајсторије не зађем са тањирчетом бакшиш купити.

Дође ми да приђем огледалу, те да видим да ли заиста изгледам као пробисвет. На трговца не личим баш ни по чему, што је познато и трговцима код којих сам куповао ствари, са којима нису могли ни сељака преварити; али по чему се то оном Шваби учинило да сам путујући мађионичар последњег реда?! — Ни по чему другоме, него што ме је шубараш назвао мајстором, а Шваба је само ту реч и разумео, па кад је видио како ми шубараш пркоси са дувањаром, дошао је до закључка, да сам са њоме показивао некакву мајсторију, која ми није испала за руком!

Положај ми је био заиста врло незгодан, просто нисам знао шта да радим, па целу ствар сведем на тражење дувањаре од шубараша.

— Батали, одговори ми он. Ово је други плац, овде смо, што се каже, код нашу кућу, па ћемо лако с тебе. Кажеш ниси Шваба, Србин си из питому Шумадију, дај онда, побратиме, ону твоју чутуру, а ти седи овд' па с нама, да окренемо једног санса, доврши шубараш и намигну на побратима, што је значило: да га загрејемо руменим винцем, па ће му се одрешити језик, те ћемо сазнати ко је, шта је, и куда путује

— Милост, господо, ако Бога знате! хтедох узвикнути; али сам знао, да би то изазвало смех код мојих мучитеља па приклоних главу, седох за њихов сто и реших се да побегнем усред разговора и пића, само кад дохватим моју дувањару.

— Карте не играм, рекох, а чашу вина попићу с драге воље са добрим људима

— Нел ви кажем, да је печен трговац, обрати се шубараш својим познаницима. Пази га карте не игра, неће на лајм. Зна он, однесу браћа све још до вашар, па кући ни с паре ни с марву. Одева се фино, Филадельфија, да затури траг, да мислиш господин је човек, ич се не разумева у трговину! Тако те оћу; са хаљине подваљуј брате

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

агентима, што се размилеше ко црви по вашари, па душу ни ваде. Не мож од њи ни јагњећу кожу да купиш и да је стофунташ крмак, па во! Е, добро здравље, само кад се љуцки познадосмо!

— Тако је, рекох, па се купцуемо чашама а ни ја њега знам, ни он мене.

— И с нас, и с нас, стадоше се купати шубарашеви познаници. Ми смо из једно место, а и ортаци смо, само се на вашар правимо луди, божем сваки за свој рачун купује, а цену држимо једну, рече побратим.

— Тако и треба, промуцах ја, па испијем још једну чашу и гледам како је шубараш кажи прстом притиснуо моју дувањару по средини, па је средњим прстом тера у ковитлац.

— И власт, брате, не зна шта ради, отпоче опет он. Наши отварају врата, а Маџар затвара. Таман мислиш Боже помози, да продаш и да зарадиш, а Маџар кврц испред нос, а ти све пабајишеш, море кожу само да извучеш! — Знаш ти немески, упита ме шубараш?

— Знам.

— Види се по теб' да знаш. Е сад љуцки да разговарамо. Оћеш ти да се правиш да си из преко, а ми божем теби па продали марву, ти тераш за свој рачун, а ми идемо с тебе у Пешту само рачун да свршимо, тако ће пусте преко границу, а провизион ти се зна? озбиљно ме упита шубараш, понудивши ме цигаретом из моје сопствене дувањаре, а и из чутуре заклокота вино у моју чашу.

Да ли је он збиља мислио да сам ја „хентеш“, како у Угарској зову марвене препродавце, или је његов разговор циљао на то, да се један пут изјасним ко сам и шта сам, из просте радозналости или у пркос што га непрестано избегавам, нисам могао сазнати из израза његовог лица, јер је оно било савршено без израза. Али кад он мене толико мучи, реших се, да га и даље оставим у неизвесности, па дограбим дувањару и одговоривши му, да ми треба о горњем питању мало размислити, нагло оставим „друство“ и одем опет на палубу прве класе.

* * *

Све се утиша на броду. Прелазимо преко Госпођиног Вири, јер је стари пролаз између Козме и Дојке заузет справама за разбијање стена у води. А страховит је Госпођин Вири на Дунаву! Дубина му је неизмерна, а сав изгледа као чевртија, такав је врлог воде у њему. Поред стене на обали окренула матица за двадесет метара уз воду, па тек више вири враћа се опет у корито реке, толико занесе воду онај в тлог. И преко тога чуда природе прелази брод! Нико не казује путницима, да је то место опасно; али сваки то осећа, јер му очи казују на каквоме је месту, а под ногама осећа како се брод љуља. Нарочити крманаш спроводи брод преко Госпођиног Вири и малог

Бердапа, и ви га видите како гледа само у кљун од лађе, а рукама чврсто држи крман, да га вода не савлада. Мало да попусти, један погрешан покрет крманаш да учини и брод је пропао!

У томе страху за себе и немом дивљењу природи, зачу се узвик: утопи се човек!

Сви се згледасмо, али се нико не маче с места, као да нас је тај глас приковао за палубу. Брод прође Госпођин Вири и капетан командова да се спусти чамац на воду. Тако му правилник наређује а знао је да спаса нема ономе кога дохвати Госпођина чевртија.

Знате ко се утопио? — Мој непознати познаник.

— Шта му би да скочи у воду, па бан у Госпођин Вири, упитах његовог побратима?

— Да си мучио његову муку, па да си попио онолико вина, и ти би се удавио, беше кратак одговор.

Један од присутних рече: — Бројао је нешто на прсте, а загледао се беше у воду, па се тек претури....

И ја сумњам да се шубараш хтео удавити, јер би се сигурно пре тога самном опростио...

ЗАХВАЛНО ЦВЕЋЕ

— ЗОЛТАН БАЛОГ —

То не беше давно, о, лепојче младо,
На прозору твојем је нежно цвеће било;
Ко ти је међ' цвећем сагледао лице
Мислио је да си и ти цвеће мило.

Волела си цвеће, руком неговала —
Докле тако ниси увенула сама;
А захвално цвеће растати се не ће,
Већ на гробу тужи, где те крије тама.

Шабач, 1896.

Бор. Ј. Ценић.

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејвина

(НАСТАВАК)

LXV

Пароброд, што је бродило у Соренто и Капри, стојаше подаље од обале, кад су се Иванови и Коњурин извезли у колима на обалу. Јутро не

може бити лепше. Плаво море глатко, као стакло; на небу ни облачка. Доле на хоризонту виде се планински висови са Капри и Искије. У лево стоји Везув и дими се поистија. Слика мора и тога изгледа беше величанствена. Иванови и преко воље застадоше да уживају у томе изгледу. Коњурин погледа на Везув, насмеја се, па намигнувши на њ лукаво рече:

— Димиш се, голубићу? Тешто, дими се, али нас више нећеш себи привући.

— Ти си се бојао да идеш на Капри, а гле, каква је тишина на мору! рече Глафира мужу.

— Нисам се бојао за се, већ за те. Ја сам једном путовао Ладушким језером из Петрограда у Сермаке, па је била бура за чудо, а мени — ама баш ништа није било. Али с дамским је полом свашта било. Било је ту и цике, писке, јаука... и капетана су грдили

Чамац са два веслара возио је са обале пароброду. Пароброд беше старе конструкције, прљав, са точковима. Путника у првој класи беше мало, но опет се међу њима видеше Енглези и Енглескиње у својим куриозним оделима. Беше ту и онај Енглез у шотландском костиму, што се с њима пео на Везув. И сад он беше с торбама и кутијама укрштеним на леђима, с барометром, биноклом, фликоном, па је као и пре, записивао нешто у своју књижицу. Енглескиње су носиле путничке књиге у црвеном повезу и пажљиво их разгледале. Један Енглез с другим, риђим бакен-бартима, већ је јео крвав бифтек с енглеским зачинама и заливао га вином. Око њега лежи цела гомила љусака од ракова и исисаних лимунова.

— Видиш ли, што ти је брижљив човек? Ни 9 часова нема, а он већ доручкује, рече Коњурин и намигну на њ.

У бифеу послужује неки дечак Талијанац, црномањаст, општар, окретан. Чувши говор руски, он одмах приђе Ивановима и Коњурину, с боцом и двема чашицама, па се искези и резе:

— Рјус... коњак?

— Идеш ти у блато! Зар не видиш да је још рано, рече му Коњурин и окренувши се Иванову додаде: — Виш' дознали су да смо Руси, па већ с коњаком трче. А што Енглезима не нуде коњака?...

— То је знак, да су се Руси много прославили коњаком у иностранству! одговори му Глафира Семјоновна.

— На морском путу то је врло добро... Чак, могло би се рећи, неопходно, — поче Николај Ивановић.

— Молим, молим, не правдајте се! И шта је то, најпосле? Једва смо се синоћ отресли једног пијанице, а сад се јавља други. Где сте ви видели, да се коњак пије „на ште срце“?.. Махните се пића па хајдемо на палубу. Овде не вреди ни седети. Треба уживати у изгледу. Још мало па ће и последње звоно означити полазак пароброда.

И Глафира повуче људе из кајуте на палубу. На палуби прве класе види се трговина разним ситницама: ту стоје цели дућанчићи. Израђевине од корњачине коре, као: чешљеви, кутије ножеви за резање хартије; корали, морске шкољке, ситне израђевине од палмова дрвета — стојаху ту у реду и с натписима: „Sorento“. Око еспапа облећу продавци и намећу га путницима.

— Шта је ово, море?

— Гле, права пијаца! И како су то све лепе ствари! чуди се Глафира Семјоновна.

— Mezzo lira... Mezzo lira, madame... прискочи јој један продавац и понуди низ бодљикавих корала.

— Свега пола динара! Боже мој! А ми синоћ куповали смо овакве исте ствари по динар комад. Никола Ивановићу, мени треба свега овога. Хоћу да узмем. Гле, резба како је лепа?! Пошто? — Уна лира? Ах, Боже мој! А ја сам то синоћ плаћала по три динара комад.

Зазвони треће звоно. Брод се покрете одмереним ударима колеса у воду. Одмицаху се од пристаништа. Николај Ивановић, Глафира и Коњурин прекрстише се. Палубом иде контролор и прегледа карте путницима. И опазивши, да се Иванови и Коњурин крсте, приђе им и чисто руским језиком рече:

— Молим за ваше карте, господо.

— Боже мој! Шта чујем ја? Ви сте Рус? повика Глафира.

— Русе, госпођо, и ако сам се родио у Неапољу, одговори контролор.

— И ви служите овде, на броду?

— Да, треба зарадити хлеба.

— Ах, како је пријатно наћи се с Русом у путовању! А ми, знате, не умемо ни маћи талијански, па, и француски лоше, овде нас нико не разуме. Особито нам је тешко при куповини. Ту се француски и не говори.

— Ви, јамачно, желите да купите што за спомен на Неапољ? Корњачине су ствари у Неапољу врло лепе и врло јевтине. У Русији би вас то стало десет пута скупље. Сем тога, овде су јевтини и корали. Јесте ли ви набавили себи огрлицу од корала?

— Још не, а желела бих да је набавим. Ево и наш сапутник би то исто за своју жену купио, показујући на Коњурина.

— Иван Кондратијев Коњурин, трговац, представи се овај и пружи контролору руку. — Ја сам прави Рус, из Јарославске губерније.

— Николај Ивановић Иванов. Врло ми је пријатно да се с Русом нађем у сред талијанске нације.

Контролор рече своје име и додаде обрнувши се Глафири Семјоновној:

— Сад ћу ја завршити преглед карата, па вам се стављам на услугу. Наћи ћу вам дивне корале за баснословно јевтину цену.

— Молим вас, молим вас... И помозите ми да јевтиније купим и ових ситница, рече она.

— Све, све ћу учинити.

Ту опет изиђе пред њих онај принурасти дечак с боцом коњака и искези се:

— Рус.. коњак?

И шкљоцну језиком.

— Па дај, дај тај коњак, деране, рече Коњурин, ударивши га по рамену. — У име познанства с Русом — морнарем, и то још на — талијанском мору! Господине паробродару! Дед да оборимо по једну чашу! рече он контролору.

— После, после!.. Пустите ме само путнике да обиђем одговори овај и упути се са својим штипцима енглеској групи путника, што је с биноклима уживала у изгледу морске околине.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

БУДИ БЛАГОСЛОВЕНА

— Х. СЈЕНКИЛЕВИЧ —

Једне дивне јужне ноћи, кад је сјала тиха месечина, дубоко се замисли велики и мудри бог Кришна и рече:

— Ја мислим да је човек најкраснији створ на земљи, али сам се преварио. Ево, гледам цвет лотусов, како га ниша ноћни поветарац. Како је он лепши од свију живих створова: нежно му лишће благо се извило, те га милују зраци месечеви, и ја не могу очију да одвојим од њега...

— Да, на овоме свету нема му ништа равно, настави он уздишући.

Али после једног тренутка додаде:

— А зар не могу ја, бог, једном речи да створим биће, које би било међ људма то, што је лотус међ цвећем? Нека буде тако на радост земље и народа. Лотусе, претвори се у живу мому и стани преда ме!

И одједном задрхташе лаки вали, као да их се дотакоше крила ластавичја, ноћ се раствори, месец јасније засветли на небу, ноћни дроздови запевахе још гласније — и затим све умуче. И чудо се створи: пред Кришну стаде лотус у облику моме.

И сам се бог зачуди.

— Ти си била цвет на језеру, рече он, буди од сад цвет мисли мојих и говори.

И мома поче тако тихо да беседи, као свежи листићи лотусови кад устрепере, разнихани летњим поветарцем.

— Господару! Ти ме учини живим створом, али где ми заповедаш да живим? Ти знаш, боже, док сам била цвет, треперила сам и свијала лишће при сваком даху ветра. Ја се плашим, господару,

од силних даждева и олуја, плашим се од муња и громава, плашим се и од самих врелих зракова сунчаних. Ти си ми рекао да будем оживотворени лотус, и ето ја запазих природу своју и сад се плашим земље и свега што на њој живи... Где ми заповедаш да живим?

Кришна подиже своје мудре очи ка звездама, стаде мислити и услед тога запита:

— Хоћеш ли да живиш на врховима високих планина?

— Тамо је снег и студен, господару; страх ме је...

— Онда да ти начиним кристални дворач на дну језера?

— У водиним дубинама живе разна чудовишта: страх му је

— Хоћеш ли бескрајне ливаде?

— О, господару! Ветрови и олује бесне по пољима као дивље звери.

— Па шта да чиним с тобом, цвете оживотворени?... Ах! у Јелорским пештарама живе свети пустиници... Да не желиш да се настаниш далеко од света, тамо у пештарама?

— Тамо је тамно, господару, страх ме је.

Кришна седе на један камен и паслони главу на руке. Мома је стајала пред њим затреперена и уплашена?

У то време поче да се расвањива на истоку. Рујна зора позлаћиваше сва језера, палме и бамбусе. Отпоче пој птица на води: вика рода и ждралова и белих лабуда; а као одговор на то зачухе се звуци струна са бисерне шкољке и гласи песме човечје.

Кришна се пробуди из мисли и рече:

— То песник Валмика оцева рођај сунца.

У том се растворише завесе пурпурног цвећа, покривеног лијаном и на језеру показа се Валмика.

И кад угледа лотуса, претвореног у небесну појаву, престаде певати Бисерна му шкољка испаде из прстију, руке му клонуше низ бедра, и он оста тако укочен, као да га је велики Кришна претворио у оно дрво над водом.

А бог се зарадова томе чуђењу над његовим створом и рече:

— Освести се, Валмико, и говори.

И Валмика проговори:

— ... Љубим!...

Те једине речи сетио се само и цигло њу могао је изговорити.

Лице у Кришне наједанпут се разгали.

— Чудна момо, рече он, наменио сам ти на овоме свету достојно место: усели се у душу песникову.

А Валмика још једном рече:

— ... Љубим!...

Воља семогућег Кришне, воља божанства поче да привлачи мому срцу песникову. А бог учини срце Валмикино прозрачним као кристал.

И слична дану летњем, спокојна као вали Гангесови мома приступи своје прибежишту. Али одједном, погледавши у срце Валмикино, она побледи и уплаши се као од ветра зимњег. Кришна се зачуди.

— Оживотворени цвете, упита је он, зар се и срца песникова бојаш?

— Боже, одговори мома, где ми заповедаш да се настаним? У овом срцу ја видим и снежне врхове планина а и неизмерне дубине вода, и ливаде с вихорима и олујама, и мрачне Јелорске пештаре... О, Боже, мене је опет страх!

Али мудри и добри Кришна рече:

— Умири се, цвете људски. Ако у срцу Валмикином леже ледени снегови, буди ти топло пролеће, па их растопи; ако ли су ту водене дубине, буди ти бисер у њима; јесу ли пусте пољане, заштити их цвећем части и милоште; наиђеш ли на мрачне Јелорске пештере, буди му ти луча светлости...

А Валмика, који се дотле мало повратио од силног узбуђења, изусти још:

— И буди благословена!...

Вид. Љ. Здрав.

МОДЕРНА ЖЕНА

— КРИТИЧКА СТУДИЈА —

Frailty thy name is woman!

„Слабости, име ти је жена.“

Шекспир, *Хамлет*. 1. 2.

(НАСТАВАК)

Па и ова година, да не би била постидна, није изостала иза других и она је донела неколико занимљивих конгреса, од којих нарочито истичем *аболуционистички* конгрес, који се ових дана одржао у Лондону и на коме су жене водиле прву реч. Скупиле су се из целога света, па су позвале и неколику господу, да се лепо донесе решење о укинућу најнижег порока данашњег друштва. Лепе фразе, добро стилизовани говори падали су као киша; износила се факта и најцрњим бојама оцртавало и осуђивало данашње друштво, што не предузима озбиљније мере, да би се што сигурније стало томе злу на пут.

Сваки озбиљнији човек мора се из основа сложити с говорницама, али, а то је главно, и сазивачице тога збора и све учеснице, мушки се, наравно, не рачунају, показале су како мало озбиљно узимају сав свој рад и како им је једино стало за бујицом лепих речи, а никако за дела. Једна жена, на коју ретко или никако не обраћаху пажњу све оне, које се лепим речима тако радо узносише да чврсто стоје на бранику права и чедности, та жена изрекла је реч, која је као

бомба пала у тај сјајни скуп и била добар туш за присутне одушевљене беседнице.

Председница, бацивши се у позу, одушевљено показа на једну жену, коју је тек у том тренутку спазила и коју, ма да се опирала, поцеше на подиум, да беседи. Мало је речи рекла, али те речи из њених уста добијају у толико већи значај: „Не разумем овај скуп. Зло се декретом не гони са света. Речи не помажу, треба делати!“ Извесно су многе црвениле, док је та старица, ужасно смежураног лика и сломљеног, слабог тела, прошла кроз њихове редове с дигнутом главом. У исто је доба та жена изрекла и епилог своје раду и оцетила с фином иронијом и данашњи рад модерне жене. То је била Луиза Мишел.

Ма да бисмо могли навести неколико добрих анегдота са тога збора и са других женских збора, којима смо лично присуствовали у Минхену, ипак то изостављамо, јер држимо да и овај наведени пример показује, како оне жене, које су у овом животу стекле довољно искуства, и саме не одобравају рад модерне жене, који почива у ствари на нераду и колебљивим фразама.

Само још један пример бисмо навели ради бољег илустровања нашег тврђења о прескакању граница. На једном збору у Лондону прошле године било је објављено да ће извесна дама држати говор о закону истраживања патернитета у Француској. Сви присутни очекиваху, да ће извесно каква стара уседелица држати тај говор, ну како бише изненађени, кад се на подиум попе дражесна двадесетогодишња девојка, с кокетним шеширом на глави, те отпоче темељно и врло реално да говори о томе предмету!

Сетисмо се Јелене! И она радо прескаче одређене границе, а то је заиста штета, јер тиме не само да ништа не добива, већ напротив. Она радо пише и пева о мушкој чежњи, о мушким осећањима, а међу тим нигде није боља но у оним својим радовима, у којима пушта срцу свом на вољу, те пред собом видимо жену са дивним осећањима. У тим песмама једино видимо правога песника, јер кроз њих веје чист дах индивидуалности и само су оне верне и вредне критичара. А Јелена је толико песник, да заиста нема потребе прислушквати осећајима туђе природе.

Пред женом као васпитачицом скидамо у толико дубље шешир, у колико она озбиљније узима своју дужност. То је њен елеменат. Тим својим радом она не иде ни у колико против своје природе, већ ју је баш на против природа одарила необичним васпитним даром, о коме нам сваког дана дају доказа матере на својој деци, као и учитељке на туђој. Као што је у пракци, исто је тако на томе пољу и у теорији

Ко нас је до сад пратио, помислиће ваљда, да ми из принципа заузимамо гледиште против женског рада, али то није случај, јер се ми из дубине душе радујемо, кад спазимо какав заиста леп књижевни или уметнички рад, у коме је списатељка, односно уметница, показала да има у

довољној мери дара и вештине. Нама је мио сваки добар књижевни рад, био он ма од кога, а овим смо нацртом само хтели да претом покажемо куда и како треба жене да иду, а шта да напусте, јер им сва мука и све напрезање неће ништа користити. Ми бисмо могли ћутати и помишљати: куд већ толики мушки рђаво пишу, што да не пустимо и жене, да и оне пишу рђаво до миле воље; али то се не би слагало с нашим искреношћу, те држимо, да нисмо погрешили, што смо предузели корак да уздржимо у колико је то могуће све жене наше од погрешног и некорисног лутања и јурења без циља.

Може жена бити образована, а да не пише романа или чланке; као што и сваки човек песничке душе не мора писати песме. Није само онај песник, који песме пише већ и они који те песме добро схвате и приме. Полутанство се може ужасно осветити ономе, који се њиме кити, с тога бисмо као искрени пријатељи хтели да задржимо жене од многих горких часова и да им уштедимо многе бриге. Није најпаветнија она жена, која највише напише или беседи, већ она — која најбоље позна себе и слуша своју природу; таква жена неће лутати, јер ће пред собом наћи утрвен пут; она ће бити срећна и задовољна и неће морати као модерна жена сто пута дневно уздисати и жудети за миром, не могући се истргнути из своје средине, која је као бујица у све веће немогућности увлачи.

За жену је куд и камо достојнија хвала, да је добра супруга и мајка, но сва лепа а неискрена хвала свих критичара о коме њеном раду. А напредак њене деце и успех њеног мужа који у своме дому налази уживања и одмора, биће јој већа награда, но лавров венац, кога прашина врло лако попада. У овом се веку врло брзо живи; данашња је величина већ сутра заборављена и никад није слава била пролазнија но сада, нити је икад теже било стећи трајно име, но у овом веку гурања лактовима и саплетања ногу.

Еманципација је само привидно напредак, у суштини је она реакција. Сваки је век имао своје еманциповане жене, које су у брзо задржавши своје име добиле са свим друкчи значај и постале шљам друштвени. Сравните грчке хетере првих времена са хетерама Епаминондиног времена! Исти процес, с болом признајемо пролазе и проћи ће и данашње еманциповане жене, којима је и сукња већ постала тешка, те седећи на бициклу или у позоришној ложи показују жељним мушким очима и оне своје дражи, које мушко око пређе није смело нипошто видети, већ је то за њега било тајанствено светилиште, коме се није смео никако приближити.

Па веле, да је ово данас доказ напретка ми тај напредак нигде не видимо. Остављамо вама, поштоване госпође, да саме пресудите шта је лепше, часније и достојније људскога имена и поноса, да ли весталка домаће среће или друштвена хетера, какве већ на сваком кораку и куд се год окренемо срећемо?

Намерно смо употребили јачи колорит, тако ће бар и слика боље одскакати. Оно звонце нам никако не да мира и ми му без поговора морамо да следујемо, а докле? — То ће рећи скоро будућност.

(Наставиће се)

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Шта уче владалачка деца. — У свима дворовима у изображеним земљама подједнако васпитавају владалачку децу у првим годинама; али већ од шесте или седме године мења се начин у томе. Деца немачкога цара морају много да уче, како би грађанске синове не само стигли, него их и много надмашавали. Вилхелм II у томе је строг с децом својом.

Принц Лудовик Баварски прегледао је свако вече задатке својих синова, па ако је где наишао на алкавост, казнио их је осетно.

И принц Леополд Баварски строг је са својим синовима, нарочито нази на то, да добро знају војничке ствари.

Од уметништва највише негују у дворовима музику и живописање. Клавир морају знати ударати, али га зато принчеви и принцезе од срца мрзе. Цар Никола II, као принц, проклињао је онога, који је клавир изумео и гледао је на сваке начине да осујети досадно вежбање. Александар III страшно је љубио музику, па је заповедио, да и царевећ наследник и велика кнегиња Ксенија морају држати клавирске часове. Велика кнегиња исто тако није марила за клавир, она је радије хтела да учи кувати, као што и уме да начини мајсторски руску народну чорбу шчи. И тако кад је једнога дана хтела да седне за клавир, биле су све жице пресечене. „То су за цело учинили погани нихилисти,“ рече царевећ. Његова сестра домислила се начину, да одмах буде сваки клавир неударен: полила би жице врелом водом. Тим начином опростила се не једнога клавирскога часа.

У Аустрији је прва арцидукиница Софија завела разумно васпитавање код царске деце. Када се Фрања Јосиф оженио баварском принцезом Јелисаветом, увек су се свекрва и снаха препирале око васпитавања арцидукинице Гизеле. Царица није допуштала, да се ко меша у васпитавање њене кћери. Чак и кад би Гизела била болесна и двореки лекар прописао за њу лек, морао је он царици казати, каква је болест и разлог својој лекарији објаснити; а чим би лекар отишао царица би зашквала књиге лекарске из двореке библиотеке, па би каткад са својом коморницом на свој рачун докторисала. Због тога би се арцидукиница жалила сину цару, али се тиме ништа није помогла.

У бечком двору особиту вредност дају знању језика. Када је Фрања Јосиф испросио принцезу Јелисавету, одмах су јој дали учитеље талијанскога, мађарскога и чешкога језика. Али арцидукиница Софија поручи својој баварској родбини, да цар аустријски влада и над Пољацима, дакле да будућа царица треба да зна и пољ-

ски и ерски. Устрављена викну принцеза Јелисавета на то: „За цара је моје срце довољно, али за толике круновине моја је глава сувише мала“. Зато је царица дала учити своје кћери главним језицима, али само овлаш. И удова царевинка Стефанија даје своју кћер учити само француском и мађарском језику.

Пре се сматрало као недостојно принцезе да учи кувати. Сада многе принцезе немачке уче се кувању и домазлуку. Немачка царица добра је куварица и кројачица.

Велика херцегинја баденска, Лујза, при васпитавању своје јединице, која се удала за шведскога краљевића наследника, држала се начела: Жена ваља да је и у палати и у колеби добра домаћица и савршена куварица.

Енглеске принцезе радо се спремају да буду болесничке нудиље — наравно само у теорији, из књига. Уелска принцеза научила је повезачки занат и у томе је савршена. Недавно била је у Лондону изложба повезачка, па су наградом одликовани неколико повеза од књига, које је израдила нека непозната „госпођица Метјус“. После се дознало, да се под тим именом крије будућа енглеска краљица. Сва њена деца морала су да науче по какав занат.

Данашња млада холандска краљица Вилхелмина изредна је праља и мајсторица је у фином утијању. Она је сама себи прала своје fine шмизетле и мараме са чипкама.

У пруском краљевском дому морају сви принчеви да науче по какав занат — за сваки случај.

МАТЕРИНО СРЦЕ

— ПОКУПЉЕНИ БИСЕР —

Највећа светиња то је, мајчино срце.

Karl Richter.

Од свију жена на свету само једна једита заслужује сву нашу љубав а то је наша мати.

Alexander Engel.

„Шта је то, што нам домовину ствара највећим, јединим истинским рајем нашег живота?“ Одговор гласи: „Мајчина љубав“.

Emil Vasano.

Смрт матере то је прва туга, коју без ње оплакујемо.

Petit — Senu

Нема ничег дражег, него видети жену са дететом на руци, а ништа достојнијег поштовања него мајка међу сиљном децом.

Goethe.

Мати је геније свог детета.

Hegel.

Госпођи

Мици Радуловићи,

сталној чланици кр.-срп. нар. позоришта.

Београд.

Молим те да примиш данас и од нас неколико искрених речи, као од својих старих другова.

Садржај: „* * *“ (песма). — „Непознати познаник“ (свршетак). — „Завално цвеће“ (песма). — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Буди благословена“. — „Модерна жена“ (наставак). — „Занимљивости“. — Госпођи М. Радуловићи. — „Репертоар Н. П.“

Сазнадосмо да ти данас навршујеш 36 година твога значајног рада у „паклу“ на овоме свету, кога људи и свет обично зове: Позориште. Не питајући какав ће суд „позвани“ изрећи о теби и твојем раду, допусти нам да ти ми кажемо шта мишљамо и шта и сада, и како ми пресећујемо твој уметнички рад, који је ево трајао кратких тридесет и шест година, у нади да ће трајати и подуже.

Кад си први пут коракнула и ступила на „живу жеравицу и на усијано угљевље“, што га свет зове „позоришне даске“, ти си одмах дала и видети и осетити, да си избраница у твојој струци, и то избраница првога реда. То што се први пут видело и осетило, расло је, развијало се и напредовало и, никада га ниси ничим ни потамнела. Ти си вазда била и вазда си и остала звезда, од које, и кад је нестане, осјајкиваће и светлוצати зрачак од ње, ма и у каквој историји нашега тако милог и драгог нам „пакла“, хтедох рећи: нашега Народног Позоришта.

Веруј, да те ми, бар твоји *стари другови*, нећемо зеборавити — никада! А веруј да ће те се још многи и многи сећати, ако ни у чему, а оно бар у „Шарану“, у једној од првих твојих улога, у којој се онако дивно истакао твој *позвани* уметнички дар.

Жао нам је што не можемо и данас ти се дивити и с тобом уживати *старе другарске* радости, али ти знаш зашто и зато опрости.

Ми смо у духу с тобом.

Прими искрено и *старо другарско поздравље*, од твојих старих другова.

У Београду

30. Марта 1899. год.

Марије и Милоша.

РЕПЕРТОАР

НАРОДНОГА ПОЗОРИШТА

Уторак, 30 марта, *Дуила улица*, комедија у три чина, написали Бисон и Маре, превео с француског Душан Л. Ђокић.

Четвртак, 1 априла: *Микадо*, или *Један дан у Тихиу*, јапанска оперета у два чина, написао В. С. Жилберт, превео с немачког Мита Живковић. Музика од Суливана.

Субота, 3 априла: *Доктор Робин*, шаљива игра у једном чину, написао Премари, превео с француског Јован Ђорђевић. — *Срећа и људи*, шаљива игра у једном чину. — *Лепа була*, шала у једном чину, написао И. И. Вукићевић. (*Први акт*).

Недеља, 4 априла: Дневна представа: *Шах Краљу*, историјска шаљива игра у пет чинова, написао Х. А. Шауферт, превод с немачког. — Вечерња представа: *Елмонт*, траједија у пет чинова, од Гете-а, превео с немачког Мих. Р. Поповић. Музика од Бетовена.